

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság Véleménye Az elektromos és elektronikai berendezések hulladékainak kezelésével kapcsolatos kihívások leküzdése az EU-ban

(2009/C 175/06)

2008. január 17-én az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság úgy határozott, hogy Eljárási Szabályzata 29. cikkének (2) bekezdése alapján saját kezdeményezésű véleményét dolgoz ki a következő tárgyban:

Az elektromos és elektronikai berendezések hulladékainak kezelése.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció 2008. október 30-án elfogadta véleményét. (Előadó: Sylvia GAUCI.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2008. december 3–4-én tartott, 449. plenáris ülésén (a december 4-i ülésnapon) 119 szavazattal, 1 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az elektromos és elektronikus berendezések hulladékairól (e-hulladék) szóló irányelv lehetőséget nyújt a piaci szereplőkre háruló adminisztratív terhek csökkentését célzó egyszerűsítésre.

1.2 Az irányelv felülvizsgálata során az Európai Uniónak és a tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy az irányelv az összes uniós tagállamban egyenlő feltételeket teremtsen. Ez a környezetre, az üzleti szereplőkre és az uniós polgárokra egyaránt kedvező hatással lesz.

1.3 Mivel az anyagok ma értékesebbek, mint 5–10 évvel ezelőtt, az e-hulladék nagy része nem jelenik meg a hagyományos gyűjtési útvonalakon. Következésképpen nem minden esetben kerül sor megfelelő hulladékkezelésre. A leselejtezett hűtőszekrények veszélyes, értéktelen alkatrészeit, például a kondenzátorokat eltávolítják, de nem kezelik. Ma a gyártók felelősek az e-hulladék kezeléséért, pedig alig vagy egyáltalán nem rendelkeznek befolyással felette. A terméklánc összes szereplőjére, köztük a hulladékkereskedőkre is egyenlő mértékű felelősség kellene, hogy háruljon.

1.4 Az iskolák nagy szerepet játszanak abban, hogy a fiatal polgárokat arra neveljék, hogy részt vegyenek a hulladék elleni küzdelemben. Az ifjú polgárokat ezért figyelmeztetni kell az e-hulladék életciklusának végével kapcsolatos veszélyekre, azzal a céllal, hogy előmozdítsuk e hulladékok keletkezésének megelőzését, újrafelhasználásukat, hasznosításukat és újrahasznosításukat. Bár az oktatás elsősorban a tagállamok hatásköre, a gyártók szervezetei is nagy szerepet játszhatnak és játszanak is.

1.5 Az irányelv felülvizsgálata a várakozások szerint ahhoz vezet majd, hogy jobb összhang lesz az emberi egészség és a környezet védelmét szolgáló rendelkezések, valamint a belső piac akadálytalan működését érintő szabályok között. Például a „gyártó” fogalmának meghatározása nem állíthat újabb akadályokat a belső piac működése elé. Ezenfelül ez jobban összhangban lesz az Európai Bíróság közelmúltbeli ítélkezési gyakorlatával, amelynek értelmében a környezetvédelmi intézkedések nem ütközhetnek a belső piaci elvekkel.

1.6 A piaci részesedésen alapuló, kollektív rendszerek mára sikeresnek bizonyultak a megfelelő e-hulladékkezelés terén. A felülvizsgált irányelv nem gördíthet akadályokat az e-hulladékkezelés költségeinek a jelenlegi piaci részesedésen alapuló megosztási gyakorlata elé. A II. melléklet előrelépést jelentene, ha lehetővé tennék, hogy az érdekelt felek folytassák a kezelési normák fejlesztését.

1.7 Végezetül az elektromos és elektronikai berendezések hulladékainak költséghatékony módon, az Unióban történő kezelése várhatóan véget vet annak, hogy ezt a fajta hulladékot olyan harmadik országokba szállítsák, ahol kevésbé szigorúak a környezetvédelmi előírások, és a hulladékot kezelő munkaerő magasabb kockázatnak van kitéve. Az irányelv így várhatóan betölti társadalmi szerepét, azaz a környezetvédelmet és a hulladék humánegészségre tett hatásának csökkentését szolgálja. Ösztönözni kellene, hogy a kezelési szabványokat a harmadik országokban is bevezessék.

2. Bevezetés

2.1 Az elektromos és elektronikus berendezések hulladékairól szóló 2002/96/EK irányelv ⁽¹⁾ célja az elektromos és elektronikus berendezésekből származó, gyorsan növekvő mennyiségű hulladékfajta kezelésének megoldása, valamint a hulladéklerakókról és -égetésről szóló uniós intézkedések kiegészítése.

2.2 Számos forrást és különböző becslési módszereket alapul véve a 27 tagállam piacára kerülő új elektromos és elektronikus berendezések mennyisége évi mintegy 10,3 millió tonnára tehető. Több előrejelzés is azt feltételezi, hogy az összes keletkező e-hulladék mennyisége évi 2,5–2,7 % közötti növekedési aránnyal 2020-ra mintegy 12,3 millió tonnára emelkedik. 2006-ban még összesen 2 millió tonnát gyűjtötték össze.

2.3 Ebben a szakaszban tehát fel kell mérni, hogy az irányelv meghozta-e a várt környezetvédelmi eredményeket. Azt is fontos volna kideríteni, mely szempontokon lehet javítani, és milyen eszközökkel lehet ezt a leghatékonyabban elérni.

(1) Lásd az elektromos és elektronikus berendezések hulladékairól szóló EGSZB-veleményt: HL C 116., 2001.4.20., 38–43. o..

2.4 Az elektromos és elektronikus berendezések hulladékairól szóló irányelv nevezetesen több hulladék-kezelési eljárást vezetett be az elektromos és elektronikus berendezések nagyobb arányú újrahasznosítása és a végleges ártalmatlanításra kerülő hulladékmennyiség korlátozása érdekében.

2.5 A gyártókat arra ösztönzik, hogy környezetvédelmi szempontból hatékonyabb módon tervezzék meg az elektromos és elektronikus berendezéseket, maradéktalanul figyelembe véve a hulladék-kezelési szempontokat. Az e-hulladékokról szóló irányelv tehát magában foglalja a kiterjesztett gyártói felelősség fogalmát. A jogszabályok betartása érdekében az elektromos és elektronikus berendezések gyártóinak az ilyen termékek teljes életciklusát szem előtt kell tartaniuk, ideértve azok tartósságát, korszerűsítését, javíthatóságát, szétszerelését és a könnyen újrahasznosítható anyagok felhasználását. Feladatuk továbbá az is, hogy visszavegyék és újrahasznosítsák az elektromos és elektronikus berendezéseket, feltéve, hogy ezek a meghatározott tíz nagy kategória egyikébe tartoznak (?). Végül pedig adatokkal kell alátámasztaniuk, hogy megfelelnek a szabályoknak.

2.6 Egy piaci szereplőre akkortól vonatkozik a kiterjesztett gyártói felelősség, amikor valamely tagállam nemzeti hatóságánál gyártóként bejegyezteti magát. A „gyártó” fogalom különféle tevékenység típusokat foglal magában, és nevezetesen jelentheti magát a termék gyártóját, de annak importőrével vagy viszonteladóját is. A „gyártó” fogalma olyan széles körű, hogy a lehető legtöbb üzleti tevékenységet magába foglalja, és ezáltal költséghatékony e-hulladékkezelési rendszert valósítson meg. A probléma azonban az, hogy e tág fogalom meghatározás miatt egy-egy terméknek több, a kezelésért felelős „gyártója” is lehet, ami jogilag elfogadhatatlan.

2.7 Az e-hulladékokról szóló irányelv mennyiségi célok meghatározásával kívánja előmozdítani a szelektív gyűjtést. A tagállamoknak legkésőbb 2006. december 31-ig biztosítaniuk kellett volna, hogy évente és lakosonként átlagban legalább négy kilogramm magánháztartásból származó elektromos és elektronikus berendezés hulladékának szelektív összegyűjtésére kerüljön sor. 2008. decemberig új kötelező érvényű határidőt kellene kitűzni.

2.8 Az e-hulladékokról szóló irányelv ezenkívül hasznosítási, újrafelhasználási és újrahasznosítási célok kitűzése révén az újrafelhasználást és az újrahasznosítást is ösztönzi.

2.9 Az irányelv utolsó tartópillére pedig a végső felhasználók, azaz a fogyasztók szerepe. A fogyasztók díjmentesen visszavihetik elektromos berendezéseiket. A veszélyes e-hulladék keletkezésének megelőzése érdekében az erről szóló 2002/95/EK

(2) Az irányelv hatálya alá tartozó elektromos és elektronikus berendezések tíz kategóriába sorolhatók:

- 1. kategória – Háztartási nagygépek
- 2. kategória – Háztartási kisgépek
- 3. kategória – IT és távközlési berendezések
- 4. kategória – Szórakoztató elektronikai cikkek
- 5. kategória – Világítótestek
- 6. kategória – Elektromos és elektronikus szerszámok
- 7. kategória – Játékok, szabadidős és sportfelszerelések
- 8. kategória – Orvosi berendezések
- 9. kategória – Ellenőrző és vezérlőeszközök
- 10. kategória – Adagolóautomaták.

irányelv⁽³⁾ alapján korlátozzák egyes veszélyes anyagok alkalmazását.

3. Általános megjegyzések – a felfedezett problémák

3.1 Az irányelvnek való megfelelés érdekében a tagállamoknak a fentiekben leírtak alapján ki kellett dolgozniuk saját nemzeti e-hulladék-kezelési tervüket. Az e-hulladékokról szóló jogszabályok tagállami végrehajtásának első értékelése alapján az alábbi következtetések vonhatók le:

- az irányelv hatályát az egyes tagállamok különféleképpen értelmezték, így egy adott termék nem feltétlenül tartozik minden tagállamban az irányelv hatálya alá, ezért a gyártók megfeleléségi szintje Európa-szerte eltérő,
- a gyűjtési célkitűzéseket a 15 régi tagország többsége könnyen teljesíti, a legtöbb új tagállam számára azonban ez továbbra is kihívást jelent,
- az 1. kategória kivételével az összes termék kategória⁽⁴⁾ esetében alacsony a gyűjtési teljesítmény,
- a kisméretű berendezéseket általában nem viszik vissza a gyűjtőhelyekre, ezért ezek nem jelennek meg az e-hulladékkezelési csatornáknak,
- jó néhány tagállamban nem épült ki megfelelően a gyűjtőhelyek hálózata,
- az e-hulladékkezelés minőségéről szóló jelentéstétel⁽⁵⁾ nem valósult meg,
- a két legfontosabb, adminisztratív terhet jelentő tevékenység a gyártók nemzeti nyilvántartásába való bejegyzés és a jelentéstétel,
- az e-hulladékokról szóló irányelv nemzeti jogba való átültetésére csak 2004. augusztus 13. után került sor – egyes országokban pedig ez a mai napig sem fejeződött be. Ezért most még korai lenne átfogó társadalmi felmérést és értékelést készíteni.

⁽³⁾ Az egyes veszélyes anyagok elektromos és elektronikus berendezésekben való alkalmazásának korlátozásáról szóló irányelv előírja, hogy bizonyos nehézfémeket (ólmot, higanyt, kadmiumot és hat vegyértékű krómot), a polibromozott bifenileket (PBB) vagy a polibromozott difenil-étereket (PBDE) a 2006. július 1-jétől forgalomba hozott új elektromos és elektronikus berendezésekben más anyagokkal kell helyettesíteni.

⁽⁴⁾ Lásd a 2. lábjegyzetet.

⁽⁵⁾ Az e-hulladékokról szóló irányelv tájékoztatói és jelentési kötelezettségről szóló, 12. cikke értelmében a gyártóknak éves szinten információkat kellene gyűjteniük (beleértve a megalapozott becsléseket is) a forgalomba hozott, és bármely formában begyűjtött és a tagállamon belül újra felhasznált, újrahasznosított és hasznosított elektromos és elektronikus berendezések mennyiségéről és kategóriáiról, illetve az összegyűjtött és exportált hulladékról, tömeg, illetve ha ez nem lehetséges, darabszám alapján.

4. Részletes megjegyzések – A követendő irány

4.1 Az irányelv felülvizsgálata a környezeti előnyök maximalizálását (a gyűjtési arány növelését) és az e-hulladékkezelés költséghatékonyságának növelését (a jobb kezelést) kell, hogy célozza.

4.2 Az unióban történő e-hulladékkezelés támasztotta kihívások megválaszolásához hozzátartozik a vállalkozásokra háruló adminisztratív terhek csökkentése is, hogy gazdaságilag versenyképesek maradjanak, és be tudjanak ruházni a tevékenységeik környezetvédelmi teljesítményét növelő erőforrásokba, legyen szó akár a terméktervezésről, a gyűjtési programokról, a visszavételi rendszerekről vagy a nagyközönség tájékoztatásáról.

4.3 A nemzeti hatóságok és magánszereplők is finanszírozhatnak olyan iskolai nevelési programokat, amelyek során a gyermekek már korán megismerkednek az elektromos és elektronikus berendezések ártalmatlanításának és újrahasznosításának helyes gyakorlataival. Ezeket a programokat helyi szinten kellene megvalósítani, ezért tartalmuknak a helyi körülményekhez és fogyasztási szokásokhoz kell igazodnia.

4.4 A legkedvezőbb környezetvédelmi előrelépések és a legjobb költséghatékonyság az alábbi módokon érhetőek el:

- az irányelv hatályát nem termékkategóriák⁽⁶⁾, hanem inkább kezelési kategóriák alapján kellene meghatározni;
- differenciálni kellene a gyűjtési mennyiségek, az újrahasznosítási arányszámok és a kezelési követelmények tekintetében meghatározott célkitűzéseket;
- Unió-szerte egyenlő feltételeket kellene teremteni a különféle érdekeltek számára; konkrétan:
  - a „gyártó” fogalma alatt minden tagállamban ugyanazokat a szereplőket kellene érteni. Ennek érdekében azokat a szereplőket kellene minden uniós tagállam piacán a gyártónak tekinteni, akik a közösségi piacon egy terméket forgalomba hoznak,
  - a nemzeti gyártói nyilvántartásoknak összehangoltan kellene működniük: a különféle nemzeti nyilvántartási és finanszírozási rendszerek eltérő adminisztratív

követelményei egyértelműen megnövelik a belső piacon több tagállamban működő gyártók költségeit. A gyártói nyilvántartások eltérő információkat gyűjtenek a gyártókról és működési elveikről. Az egyes nyilvántartások eltérnek többek között a berendezéstípusok meghatározása, a súlykritériumok, a bejelentett adatok alapja és a más tagállamokba való értékesítés figyelembevétele terén. Szintén eltér a jelentéstétel gyakorisága és rendszeressége. Az uniós intézmények ajánlásokat és iránymutatást adhatnak e cél elérése érdekében, az érdekeltekkel való megfelelő konzultációt követően,

- az információcseré érdekében létre lehetne hozni a nemzeti nyilvántartások európai hálózatát. A gyártóknak csak egy tagállamban kellene bejegyeztetniük magukat, és ez tükrözné tevékenységeiket az egész Unió területén. Ez csökkentené a nyilvántartásba bejelentkezők adminisztratív terheit, és az irányelv hatékonyabb végrehajtását eredményezné. A fokozottabb összehangoltság és a kevesebb bürokrácia megkönnyítené a környezetvédelmi teljesítménynövekedés és célok elérését,
- jobban össze kellene hangolni az elektromos és elektronikus berendezések forgalmazására vonatkozó címkézési követelményeket. Ennek hiányában folyamatosan sérül az áruk belső piacon való szabad mozgásának elve.
- tisztázni kellene, majd minden tagállamban azonos módon alkalmazni kellene a harmonizált megközelítést,
- át kellene gondolni, hogy a tagállamok kormányai hogyan tudják ösztönözni az e-hulladékkezelés környezetbarátabbá tételére irányuló kutatást,
- végül mélyrehatóbban elemezni kell, hogy a fogyasztók hogyan befolyásolják az e-hulladék-politika alakulását. Végző soron a fogyasztónak kell visszavinnie e-hulladékát, és ő is fizeti a költségeket, a finanszírozási módszertől függetlenül.

Kelt Brüsszelben, 2008. december 4-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság elnöke
Mario SEPI

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság főtájkára
Martin WESTLAKE

⁽⁶⁾ A termékkategóriákat lásd a 2. lábjegyzetben.